

PANORAMA

2 SEPTEMBER 1943 - No. 18

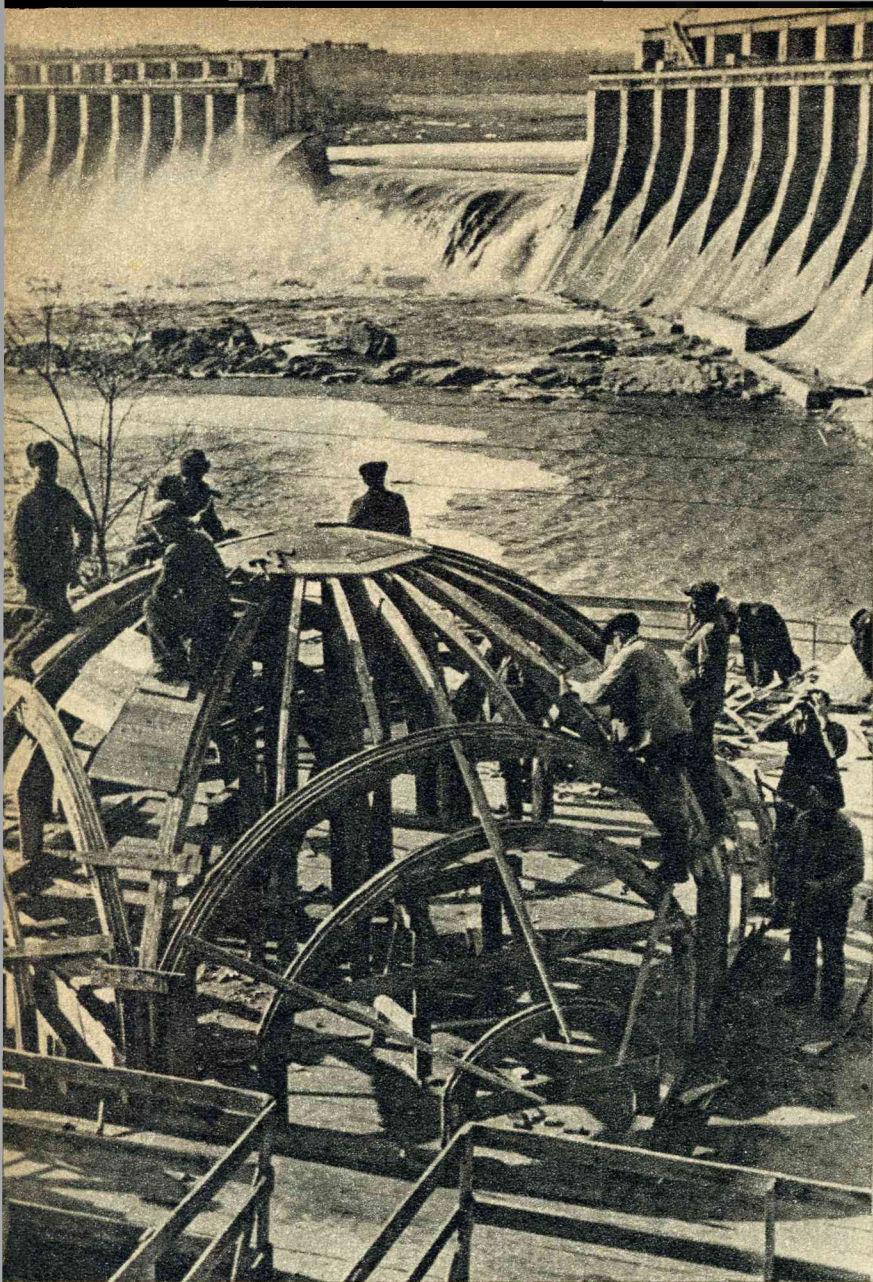
LOSSE NUMMERS 16 CENT

IN HAAR ELEMENT

Teekening Mandersloot

Arbeiders vervaardigen een voorloopige afsluiting voor een der gangen aan den voet van den dam.

Een der elektrische installaties bij den Dnjeprdam.

HET OOSTEN

als zwaartepunt der
Europeesche industrie

Ongeveer twee derden van de Russische ijzer- en steenkoolgebieden bevinden zich in Duitsche handen. De fabrieken van deze zware Sovjet-industrie arbeiden tegenwoordig voor de verdediging van Europa. Hun enorm potentieel rechtvaardigt de meening: Europa is sterker.

Het grijze water van den Dnjepr stroomt met kracht door het gat in den stuwdam. Meer dan driehonderd Sovjets verloren bij deze moedwillige vernieling het leven.

Werkzaamheden aan den voet van den dam. Atlantic-Holland

Verzorging der gezinsleden van vrijwilligers der Kriegsmarine

Naar aanleiding van vele aanvragen wordt bekend gemaakt, dat de Duitse Kriegsmarine Nederlandsche vrijwilligers aanneemt en voor de zeevaart opleidt. Het „Aanmonsteringsbureau voor Nederlandsche vrijwilligers“, Utrecht, Plompstorengracht 24, maakt hiermede bekend, op welke verzorging de gezinsleden der vrijwilligers recht hebben.

- a) voor gehuwden:
1. van f 65.— tot f 420.— al naar gelang van het bedrag van het maandelijksche inkomen.
  2. de volledige huur of bij huiseigenaren de huurwaarde over het volle bedrag.
  3. betaling van de premie van event. afgesloten verzekeringen (leven, brand etc.).
  4. kindertoeslag voor elk kind per maand:
    - tot 16 jaar . . . . . f 21.—
    - boven 16 jaar, die recht hebben op levensonderhoud . . . f 30.—
    - tot 16 jaar buitenshuis verblijvend . . . . . f 36.—
  5. medische hulp voor het geheele gezin.
  6. voor alle gezinsleden extra-levensmiddelen, genotmiddelen en kolen.

- b) voor onghewden (voor de ouders):
1. een bijdrage in het onderhoud ten bedrage van . . . . . f 45.— voor degenen, die onder soldijgroep 16 (Wehrosoldgruppe 16) vallen (Matrose)
  - een bijdrage in het onderhoud ten bedrage van . . . . . f 55.— voor degenen, die onder soldijgroep 15 (Wehrosoldgruppe 15) vallen (Gefreiter).

Deze bijdrage in het onderhoud wordt in elk geval toegestaan. 2. in plaats van deze bijdrage in het onderhoud (zoals omschreven onder b) 1, wordt, voor zover de vrijwilliger geheel of gedeeltelijk in het levensonderhoud van zijn ouders heeft voorzien, ontvangen deze kostwinnersvergoeding en wel:

- bij een ouder tot . . . . . f 60.—
- bij beide ouders tot . . . . . f 90.—

bovendien kan in bijzondere gevallen een huurbijslag worden uitkeerd; sociale hulp en verzorging (als bovenbedoeld onder a) 5. en 6). Dit is ook van toepassing voor inwonende broers en zusters, voor zover de vrijwilliger in hun levensonderhoud heeft voorzien.

3. voor elk bij de moeder inwonend buitenechtelijk kind per maand: . . . . . f 36.—

De uit te keeren totale kostwinnersvergoeding mag echter niet meer bedragen dan $1\frac{1}{2} \times$ de vroegere netto verdienste. In enkele bijzondere gevallen kan na een ingesteld onderzoek een extra-uitkering worden toegestaan (geboorte, sterfgeval, ziekte etc.). Aanmeldingen voor vrijwillige dienstneming bij de Duitse Kriegsmarine kunnen worden ingediend bij alle Ortskommandanturen der Deutschen Wehrmacht en elk Marinebureau, waar alle verdere inlichtingen verstrekt worden.

In een grote pletterij liggen vele massieve spoorwielen voor verzending gereed.

TOUR DE FORCE

Een vertelling door H. F. Bieling Jr.

Mistrootstig staarde meneer Lingemans voor zich uit. Hij zat op zijn bankje voor het bescheiden landhuisje, dat hij sinds het bereiken van den onverbiddeijken pensioengerechtigden leeftijd bewoonde. Vele fietsers peddelden al zingend en fluitend voorbij, een vroolijk weekeinde tegemoet. Allemaal jonge menschen... Hijzelf was oud. Maar dat was het ergste niet. Het ware dwaas en onredelijk zich over het voorbijgaan van een nuttig besteed leven te beklagen. Hij benijdde de fietsers, niet zoozeer om hun jeugd als wel om het prettige gezelschap dat zij hadden. Meneer Lingemans was eenzaam en dat was wel een beetje zijn eigen schuld. Na den dood van zijn vrouw, kort na het betrekken van hun huisje, hadden slechte ervaringen met diverse huishoudsters hem er toe gebracht zijn eigen potje te gaan koken. Zijn huishoudelijk werk verrichtte hij expres in een akelig bedaard tempo, zoodat het driekwart van zijn dag vulde. Na het avondeten was hij „vrij”. Dan nam hij plaats op zijn bankje en voelde zich ontevreden. Hij had verzuimd vrienden te maken in zijn nieuwe omgeving, waar hij nu eenmaal als een eenzelve, weinig toeschietelijke oude man te boek stond.

Het werd koeler buiten. De avond begon te vallen en het werd minder druk op den weg. Meneer Lingemans besloot naar binnen te gaan. Juist wilde hij de deur sluiten, toen hij voetstappen hoorde knersende op het grintpad. Verwonderd zag hij een hem onbekenden jongeman eenigszins aarzelend naderbijkomen.

„Goedenavond, meneer,” zei de jongeman. „Neemt u mij niet kwalijk, maar mag ik u misschien eens vragen of u vanavond wat warm eten hebt overgehouden dat u zoudt willen missen? Ik ben wat krap bij kas, ziet u...”

Een beetje onzeker hield hij op met spreken en trachtte van het gezicht tegenover hem den indruk af te lezen, welken zijn woorden maakten. Meneer Lingemans was getroffen door den eenvoud, waarmee het verzoek werd gedaan. Hij vond het ineens prettig, dat er zoo onomwonden een beroep werd gedaan op zijn menschenliefe. Hij speelde dus toch nog mee in de wereld. Geen oogenblik bedacht hij zich en wenkte met een sober gebaar den verheugd opkijkenden jongeman naar binnen. Hij bracht hem naar de keuken, waar hij eenvoudigheidshalve zijn maaltijden plaecht te gebruiken. Zijn jonge gast, die op den hem aangeboden stoel had plaatsgenomen, keek zeer verbaasd, toen meneer Lingemans een groote pan op het vuur zette en zonder eenigen overgang aan het aardappelenbakken toog.

Den schotel, waarop even later de aardappelen prijken, completeerde hij met wat sla en vleesch. Met ingehouden trots zette hij het kostelijke geheel voor den jongeman neer. Meneer Lingemans kreeg er plezier in toen hij zag hoezeer zijn schotel in den smaak viel. Hij wilde het nog mooier maken en haalde een fleschje bier te voorschijn. Ook dat bleek een groot succes.

Ten slotte schoof zijn tevreden glimlachende gast den leegen schotel een eindje van zich af en keek een beetje beschaamd zijn gastheer aan. „Braaf zoo,” prees deze hem. „Ik moet zeggen, u hebt de tafel eer aangedaan. Rookt u? Dat dacht ik wel. Zoo. En nu moet u mij eens het een en ander over uzelf vertellen.”

„Ik vrees dat ik u niet veel interessants te verhalen heb, meneer,” klonk het antwoord. „Ik ben goochelaar van beroep en heb een moeilijken winter achter den rug. Ik was namelijk aan een circus verbonden, dat op de flesch is gegaan. Nu het zomerseizoen nadert, trek ik zoo goedkoop mogelijk naar de plaatsen van vertier om te probeeren daar een boterham te verdienen. Ik ben danig achterop geraakt. Maar ik verlies den moed niet, vooral wanneer ik zie dat er ondanks alles nog zulke goede menschen bestaan, zooals u bijvoorbeeld.”

Wrevelig onderbrak meneer Lingemans den spreker. „Als je soms denkt, dat ik geheel vrij ben van egoïsme, dan vergis je je leelijk, jongeman! Ik verlang wel degelijk een tegenprestatie voor deze eterij. Jij bent goochelaar, zeg je, welnu, amuseer een ouden man, die zich in zijn centje verveelt, eens met je toeren.”

De jeugdige goochelaar besloot zich niet aan verdere plichtplegingen schuldig te maken. Hij stond op, trok zijn jas uit en maakte met een innemenden glimlach een professionele buiging voor het geacht publiek, dat met stijgende verbazing keek naar het ietwat veromfaaide avondcostuum, ongetwijfeld het enige pak waarover de artist beschikte. Ineens had hij een tooverstokje in de hand. Hij beschreef eenige geheimzinnige cirkels om het warrige grijze hoofd van zijn gastheer, die een beetje wantrouwig met de oogen zat mee te draaien, en liet met een nonchalant gebaar eenige tientallen kwartjes uit den neus van meneer Lingemans rinklend over den grond rollen. De geldstukken bleken wetswaar slechte imitaties te

zijn, doch het effect ontlokte aan het eenhoofdige publiek een frenetiek applaus.

Vervolgens stroopte de toovenaar zijn mouwen op en graaide met zijn blanke, elastische handen vlak voor de knipperende oogen van meneer Lingemans. Allerlei speelkaarten verschenen uit het niet en verdwenen ook weer, bij voorkeur als de verblufte toeschouwer er zeer speciaal op wilde letten. Na een bonte reeks trucs bekeerde meneer Lingemans de lust, nu eens achter de coulissen te kijken. De jongeman vertraagde daarop het tempo van zijn toeren en toonde meneer Lingemans in menig opzicht het naadje van de kous, doch niet zonder hem zelfs nu te laten merken, dat hij ook thans weer op nog geraffineerder wijze voor het lapje werd gehouden.

De tijd vloog om en het was al vrij laat toen de kunstenaar met een zwierige tirade de voorstelling beëindigde. Meneer Lingemans zag dat zijn gast zijn jas weer aantrok en kennelijk aanstalten maakte afscheid te nemen. Hij was zoo ingenomen met zijn bezoeker, dat hij er op aandrong dat de artist ten minste dien nacht bleef logeeren. Doch deze verklaarde dat hij al veel te veel last had veroorzaakt en gemakkelijk ergens een plaatsje in een hooiberg zou weten te vinden.

„Eerst zal ik u echter mijn dank toonen,” zei de artist. „Ik zal u mijn tour de force laten zien. Let u goed op wat er gebeuren gaat. Mag ik u verzoeken uw beide handen voor u uit te strekken met de palmen naar boven? Mooi zoo. Nu moet u vijfmaal langzaam en met nadruk „hocus pocus” zeggen.”

Tijdens het plechtig opdreunen van de tooverspreuk werden de oogen van meneer Lingemans steeds grooter, want op zijn handen verschenen achtereenvolgens zijn portefeuille, zijn gouden horloge, zijn dito vulpen en zijn portemonnaie! Na het vijfde hocus pocus zocht hij verward naar verdere woorden.

„Ziezoo, geacht publiek,” sprak de duizendkunstenaar, „wilt u zich er maar van vergewissen of al uw eigendommen weer compleet zijn en de heksenmeester u niet heeft tekort gedaan?”

„Geweldig... geweldig... gewoonweg...” fluisterde zijn gastheer, die stomverbaasd naar zijn handen bleef zitten kijken, zonder aanstalten te maken de voorwerpen weer op te bergen.

„Uw geld bijvoorbeeld,” ging de goochelaar door op zijn onbeantwoorde vraag. „Wilt u den inhoud van uw portemonnaie niet even oontroleeren? U ziet, dat ik tot alles in staat ben!”

Meneer Lingemans maakte een afwerend gebaar en antwoordde waardig:

„Hoogstens houd ik rekening met de mogelijkheid dat u mijn beurs heeft volgetooverd met gouden tientjes.”

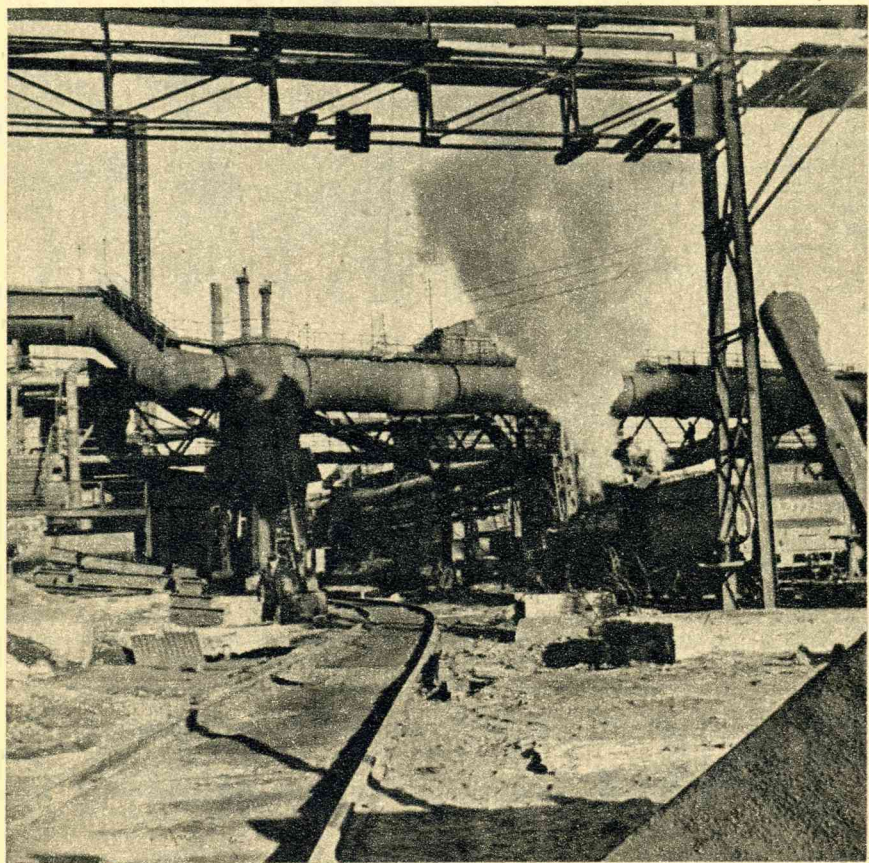
Toen bleef hij in de deuropening staan luisteren naar de knersende voetstappen, die snel verstierven. Veel te vroeg naar zijn zin keerden de stilte en de eenzaamheid in zijn woning terug. De wonderlijke gebeurtenissen van dien avond hadden hem overrompeld, en hij begon eerst nu de details er van te verwerken op zijn bedachtzame manier. Langzaam grendelde hij de huisdeur en drentelde met een glimlach om zijn mond naar de keuken, waar hij weemoedig bleef staan voor den leeggegeten schotel, waarop het laatste restje gezelligheid en levenswarmte scheen na te smuelen.

Hij ging zitten en greep in gedachten naar zijn portefeuille, naar zijn vulpen. Wat een ongelooftlijk handige snaak! En zijn portemonnaie! Hoeveel gouden tientjes zou hij rijker geworden zijn? Hij grinnikte kinderlijk voor zich heen en wilde het spelletje alleen verder spelen, zoolang het ging. Daarom opende hij zijn beurs. Doch opeens voer er een schok door hem heen. Had hij niet kort geleden een rijkdaalder gewisseld? Hij had toch pas zeven kwartjes van den melkboer gekregen? Dat wist hij zeker. Waar konden die dan gebleven zijn? Nooit liet hij geld slingeren en hij had daarna geen geld uitgegeven. Er waren slechts twee mogelijkheden: of ze waren in zijn portemonnaie, of...

Meneer Lingemans durfde niet verder te denken. Hij wilde niet doordenken, niet logisch redeneeren. Met alle macht verzette hij zich tegen een ellendige gedachte, die trachtte zijn hersens binnen te sluipen... Hij bleef roerloos zitten in een wazige onzekerheid, een passieve besluiteloosheid, die hij zoo lang mogelijk wilde rekken.

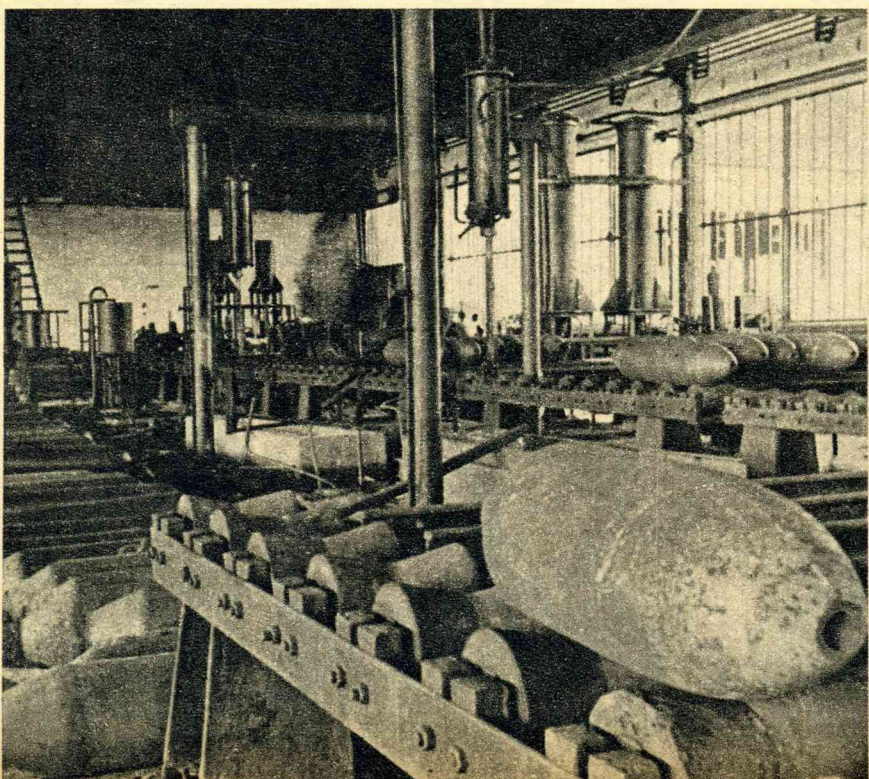
Ten slotte zag hij in dat hij niet op de vlucht mocht slaan voor de waarheid, al zou het hard zijn deze tegemoet te treden. Moelijk richtte hij zich op. Even bleef hij nog staren naar den leegen schotel. Zou hij dat ding niet op schoonmaken en wegzetten in de kast? Het hinderde hem opeens... Traag hief hij den schotel op en... slaakte een schorren kreet.

Onder den schotel lagen keurig in een ovalen kring de zeven vermiste kwartjes...

Op het terrein van een groot hoogovenbedrijf van de Sovjets. De werkzaamheden zijn hier in zekere mate hervat.

In deze fabriekshal vervaardigden de Sovjets bommen van zwaar kaliber. Hulzen liggen nog op den grond en op de transportbanken.

Allerlei speelkaarten verschenen uit het niet. Teekening B. ten Hove

Atlantic-Holland

Een oude kunst herleeft als de meisjes van thans grootmoeders merklap trachten na te maken. 't Valt echter niet mee....

Merklappen van onze grootmoeders

ouder waren dan een jaar of tien, twaalf. Nemen we om te beginnen het materiaal: dit bestond nog tot op het midden van de negentiende eeuw uit fijngeweven linnen, waarop met kleine steekjes van zijde werd geborduurd; na dien tijd gebruikte men wol, dikwijls van een harde kleur, en borduurde op een grof stramien om het den kinderen vooral gemakkelijk te maken.

Was het te verwonderen, dat de huisjes en molentjes, de bloemen en vogels, de schepen, de boomen, beesten en wapens, de prachtige sier- en krulletters als proeven van merktekenen voor het letteren van linnengoed allongs verdwenen en er alleen nog maar eenvoudige randjes en wel is waar duidelijke, maar niet zeer mooie letters overbleven?

Men weet niet waaraan het ligt: waren de meisjes vroeger zooveel knapper of was het de juffrouw, die er meer plezier in had? Hoe dit ook zij, we loven heusch den „goeden ouden tijd" niet op overdreven wijze als we constateeren, dat de tegenwoordige merklappen saai, grof en zonder fantasie zijn, vergeleken met de werkstukken uit vroeger eeuwen, van meisjes, die niet

KUNSTSTUKKEN IN KRUISSTEKEN

Wij behoeven slechts een ouden en een nieuwen lap naast elkaar te leggen om te zien hoe door de vergroving van de techniek niet alleen de aardige figurale voorstellingen het veld hebben moeten ruimen voor eenvoudiger versiering, maar hoe ook de vlakverdeling en de keuze der kleuren er onder geleden hebben. Bij een nieuwen merklap wordt niet gestreefd naar symmetrie of evenwicht van bepaalde motieven; het doet er weinig toe waar het alfabet eindigt, als het maar compleet is, en bij het bepalen van den afstand tusschen de randen houdt men er geen rekening mee hoe dik die randen zijn. Zoo maakt de nieuwe merklap, hoe keurig ook door de leerlinge uitgevoerd, een wat slordigen indruk; en het harde rood van de wol verhoogt het algemeen aspect nu niet bepaald.

Anders is het met de oude, die dan ook, later achter glas gezet, den wand bij rijk en arm sierden. Nadat aanvankelijk een keurig en kleurrijk randje langs de vier zoomen was geborduurd, maakte het meisje gewoonlijk twee groote patronen in het midden: een boom met bloemen in vazen, ook „levensboom" genoemd, vogels in een gestileerde boom, een huis, een schip vormen deze hoofdmotieven, maar daarmee was de voorraad nog lang niet uitgeput; naast en boven deze hoofdmotieven kwamen kleinere: een schaap onder een soort guirlande, een hert in een wei met een hek er voor, engeltjes die een krans dragen met de naamletters en het jaartal (dit laatste motief vrijwel altijd in het midden, onder, boven of tusschen de „groote" figuren), mannetjes, vrouwtjes, wapens, twee vogels met de bokken naar elkaar gekeerd en dan de verkenners van Kanaän met den druiventros in hun midden, en andere bijbelsche tafereelen: Adam en Eva, Jozua en Kaleb, klimmende leeuwen, een wieg, een haan, bloemen in potten.

Doeh de juffrouw of het meisje was dikwijls, vooral bij de vroege merklappen, die uit de achttiende eeuw bijvoorbeeld, niet tevreden vóór alle gaatjes gevuld waren en dan kwamen er nog kleinere figuurtjes: een eukel bloemetje, een kandelaar, rare beestjes, allemaal in hoofdzaak op elkaar gelijkend en van eenige tientallen kruisjes gemaakt, met den staart omhoog en wonderlijk „geblokte" pooten of met den staart naar beneden en een onwaarschijnlijk groot gewei fier in den nek geworpen, pauwen met vierkante „oogen" in hun staart, heel kleine scheepjes, hartjes, boompjes, ankers, kruisen, klaverblaadjes.

Als men zoo een aantal van die oude merklappen bekeken heeft, ziet men hoe het aantal motieven ten slotte nog tamelijk beperkt was. Men „herkent" de figuren, sommige zijn zelfs

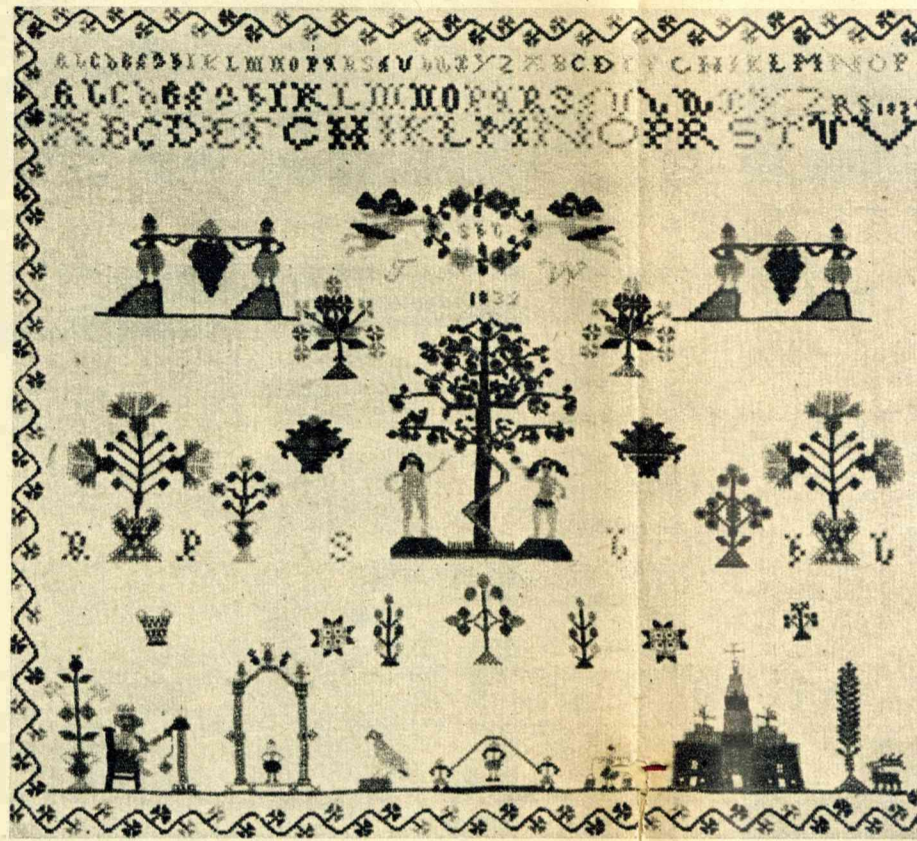
aan een bepaalde streek gebonden en dat is logisch, want als men ergens een bijzonder aardige versiering gezien had, werd die gretig overgenomen.

Doeh de herhaling van bepaalde ornamenten leidde nooit tot eentonigheid, want elk meisje had haar eigen opvatting, haar eigen voorkeur omtrent de rangschikking en zoo komt het, dat we geen gelijke merklappen aantreffen, in

elken komt iets persoonlijks, iets van de maker tot uiting, haar kleurgevoel, haar vlijtsoms, haar smaak.

En dan staan we wel even verwonderd voor het raadsel, dat ons steeds elk oud werkstuk weer opgeeft: hoe komt het, dat wij, die deze dingen even mooi vinden als onze voorouders, ze niet meer zelf maken?

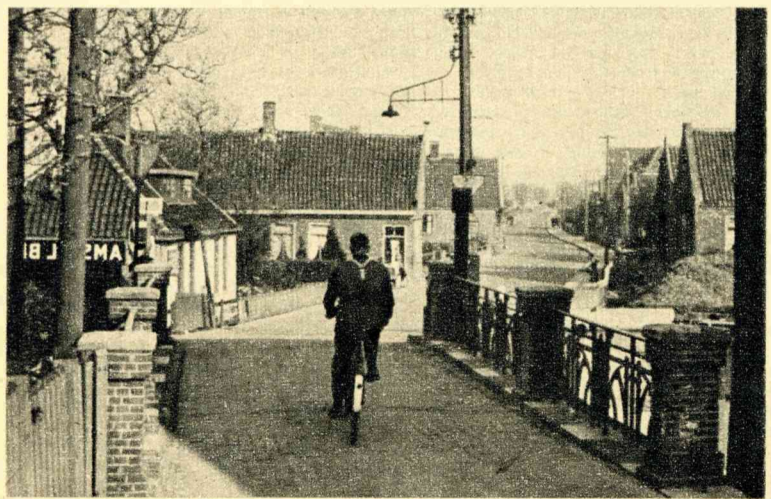
Vooral ten aanzien van de merklappen valt

Een merklap, die in 1832 door een elfjarig Friesch meisje gemaakt werd. Behalve de gebruikelijke letters ziet men Adam en Eva onder den boom, de verspieters van Kanaän met den druiventros, fantastische bloemmotieven en een fraai randje.

LINTBEBOUWING

Bederf van het natuurschoon, belemmering van het verkeer

Typische voorbeelden van lintbebouwing vormen de dorpen Oostzaan (boven) en Hoofddorp.

Ukent zo wel, die eindeloze rijen huizen langs onze wegen, die aan elkaar gegroeide dorpen, waarvan men slechts aan de blauw-email bordes met witte letters ziet, dat het ene begint en het andere eindigt. Huizen en nog eens huizen, kilometers achter elkaar, met een ondiep voortuintje en een smalle strook grond er tusschen, zoodat men nog juist kan zien, dat daarachter weilanden zijn of plassen of bosschen. Zeker, de menschen aan zoo'n weg wonen tamelijk prettig: achter een wijd uitzicht en vóór het drukke verkeer; maar als je als fietser zoo'n dorp, als een lintworm zoo lang, achter den rug hebt, dan slaak je een zucht van

Eindeloos strekt Lisse zich uit langs den verkeersweg.

verlichting: eindelijk weer de vrije natuur... Maar juich niet te vroeg; nauwelijks ben je een paar kilometer tevreden verder gereden of daar begint het weer. En zoo gaat het schier ononderbroken door: van Den Haag over Wassenaar, Leiden, Lisse, Hillegom, Heemstede, Haarlem, Schoten, Velsen, Beverwijk tot Alkmaar toe of van Leiden over Alfen, Zwammerdam, Bodegraven, Utrecht, Zeist, Doorn, Wageningen, Arnhem, Dieren, langs de Zaan en de Vecht, tusschen Enkhuizen en Hoorn, langs de Merwede en in de veenkolonien, huizen, huizen, huizen, werkelijk, het lijkt wel of Nederland één groot dorp is! Of eigenlijk eerder één lange straat!

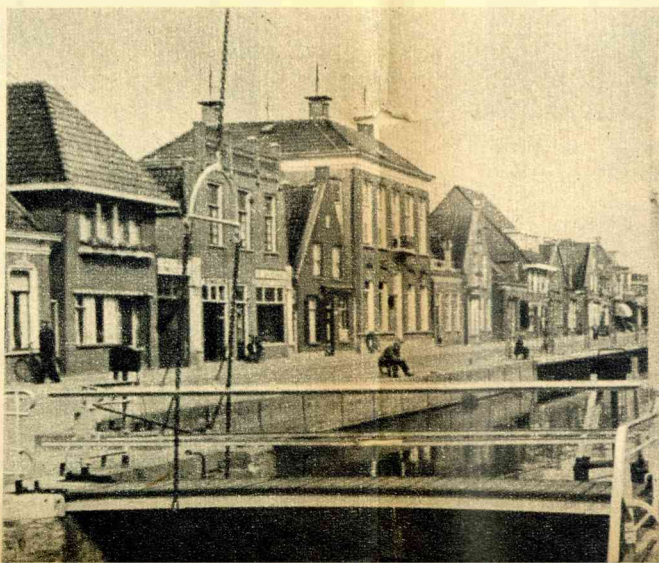
Het ontstaan van zulk een lintbebouwing is natuurlijk logisch: men bouwt nu eenmaal

liever langs een weg die er al is dan ergens op een plek midden in het land, die lastig te bereiken is; hetzelfde geldt voor het water, het zij dan rivier of kanaal. Zoo ontstonden dan op „natuurlijke" wijze de veenkolonien en de tuinbouwdorpen, de lange slierten huizen aan de toegangswegen voor de groote steden; Eindhoven en Haarlem zijn hiervan leerrijke voorbeelden. Eindhoven, dat er op de kaart uitziet als een spin met vijf pooten, en Haarlem, dat in de lengte is uitgerekt, maar ook Leiden, Breda, Utrecht, Apeldoorn mogen er in dat opzicht zijn!

Voor al in de laatste tientallen jaren, door de verbetering van de verkeersmiddelen, de elektrische tram, de autobuslijnen door het heele land, is men er toe gekomen op verren afstand te wonen van de plaats waar men werkt, maar één voorwaarde bleef: de verbinding moest goed zijn. Het gevolg was dus: een schare van huizen aan beide kanten van den weg, waar de tram of de bus langs liep.

Het is duidelijk, en iedereen die de stad ver-

Drachten, een karakteristieke nederzetting in het Friesche veengebied.

STUKKEN IN STUKKEN

En dat is elken komt iets persoonlijks, iets van de maakster tot uiting, haar kleurgevoel, haar vlijtigs over-soms, haar smaak.

En dan staan we wel even verwonderd voor het raadsel, dat ons steeds elk oud werkstuk weer opgeeft: hoe komt het, dat wij, die deze dingen even mooi vinden als onze voorouders, ze niet meer zelf maken?

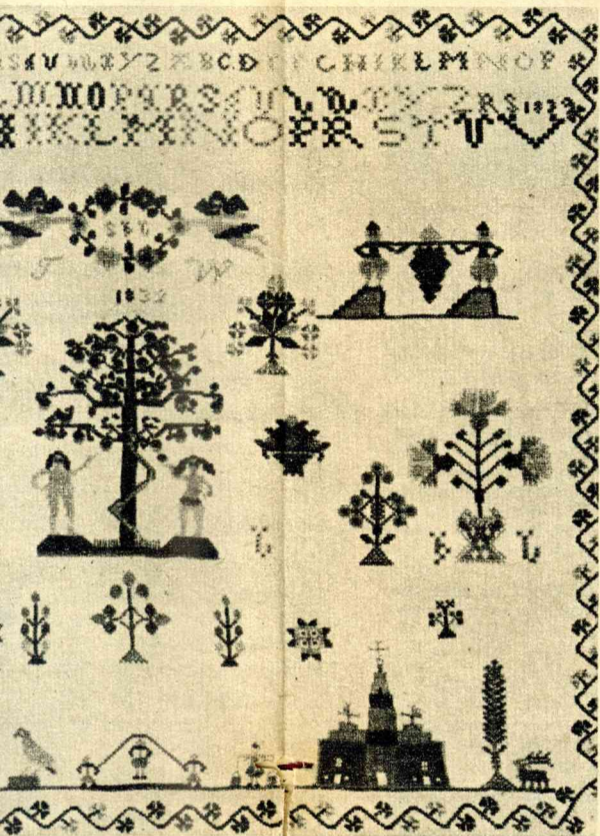
Voor al ten aanzien van de merklappen valt

het moeilijk hiervoor een verklaring te vinden: dit waren immers steeds eenigszins „luxewerkstukken” in tegenstelling met de ook zoo keurige stoplappen der naaischolen, waarin groote zijden kwadraten waren gestopt in blok-, streep-, keper-, kraanoog-, gerstokorrel- en schakelpatroon, ware meesterstukjes der stopkunst. Al die kunstige stopperij is op den achtergrond gedrongen door de machine, die het sneller, goedkooper en soms nog onzichtbaarder doet dan de hand. Hier is het te verklaren, dat de kunst verloren is gegaan in den loop der laatste eeuw, maar menige vrouw borduurt nog graag en al koopt ze nu misschien de letters voor haar linnengoed kant en klaar, zoodat ze niet zelf behoeft te merken, het borduren als liefhebberij is nog geenszins een werkje, waar de modernste vrouw zich te „modern” voor acht. Waarom zou men dan niet, in plaats van klaargemaakte patronen (met een hoekje als voorbeeld reeds afgemaakt) te koop, aan de hand van grootmoeders merklap iets eigens tot stand kunnen brengen?

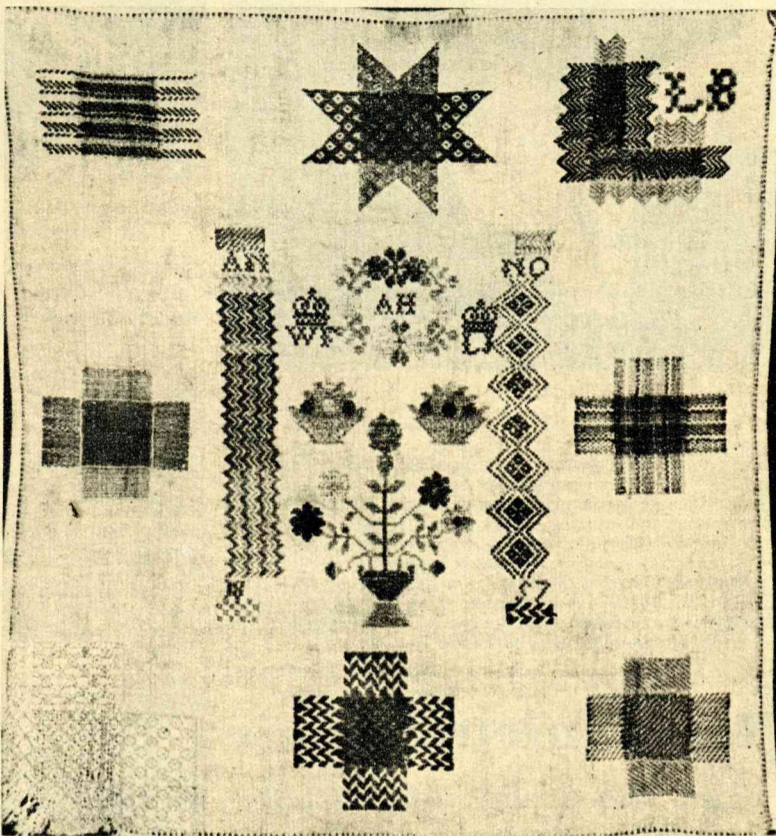
R. B.

Zoo ziet de merklap er uit, waarmee uw dochter in onzen tijd uit school thuiskomt. Ze verdient natuurlijk een woord van lof, maar toch... de merklap van een eeuw geleden is veel mooier!

in elfjarig Friesch meisje gemaakt werd. Behalve de gebruikte Eva onder den boom, de verspieters van Kanaän met hun pastorische bloemmotieven en een fraai randje.

Uit 1857 stamt bovenstaande merklap, waarop de kleine maakster tevens haar bedrevenheid in de stopkunst heeft gedemonstreerd. Zooals men ziet vertoonen de motieven van beide merklappen groote overeenkomst.

choon, perkeer

liever langs een weg die er al is dan ergens op een plek midden in het land, die lastig te bereiken is; hetzelfde geldt voor het water, het zij dan rivier of kanaal. Zoo ontstonden dan op „natuurlijke” wijze de veenkolonien en de tuinbouwdorpen, de lange slierten huizen aan de toegangswegen voor de groote steden; Eindhoven en Haarlem zijn hiervan leerrijke voorbeelden. Eindhoven, dat er op de kaart uitziet als een spin met vijf poorten, en Haarlem, dat in de lengte is uitgerekt, maar ook Leiden, Breda, Utrecht, Apeldoorn mogen er in dat opzicht zijn!

Voor al in de laatste tientallen jaren, door de verbetering van de verkeersmiddelen, de elektrische tram, de autobuslijnen door het heele land, is men er toe gekomen op verren afstand te wonen van de plaats waar men werkt, maar één voorwaarde bleef: de verbinding moest goed zijn. Het gevolg was dus: een schare van huizen aan beide kanten van den weg, waar de tram of de bus langs liep.

Het is duidelijk, en iedereen die de stad ver-

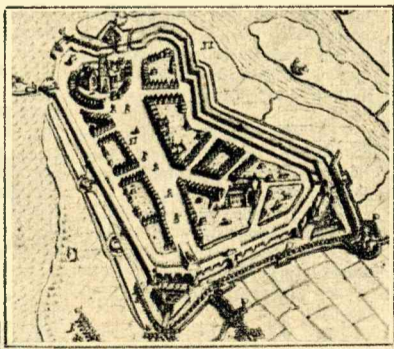
laat om naar buiten te gaan zal het opgemerkt hebben, op deze wijze is veel natuurschoon hopeloos bedorven, maar bij nader inzien brengt de lintbebouwing ook nog andere bezwaren met zich mee. Deze eendoolse straten vormen namelijk tevens een ernstig beletsel voor het verkeer. Spelende kinderen, voetgangers, die den weg oversteken, bakkerskarren, een begrafenistoet of een optocht, allemaal verschijnselen, die bij een woonstraat hooren, passen niet op een rijweg, die bestemd is voor auto's. Zij belemmeren den vlotten gang van zaken en behalve dat zijn ongelukken in zoo'n geval tot een zeker percentage vrijwel onvermijdelijk, hoe voorzichtig de automobilist ook moge zijn.

Een volgend bezwaar is de gedwongen ver-

spilling van materiaal en tijd bij de overheidsbedrijven: de aanteg van riolering en telefoon, de toevoer van gas, water, electriciteit wordt duurder, de taak der politie omslachtiger en moeilijker, het vereenigingsleven en het religieuze leven wordt bemoeilijkt.

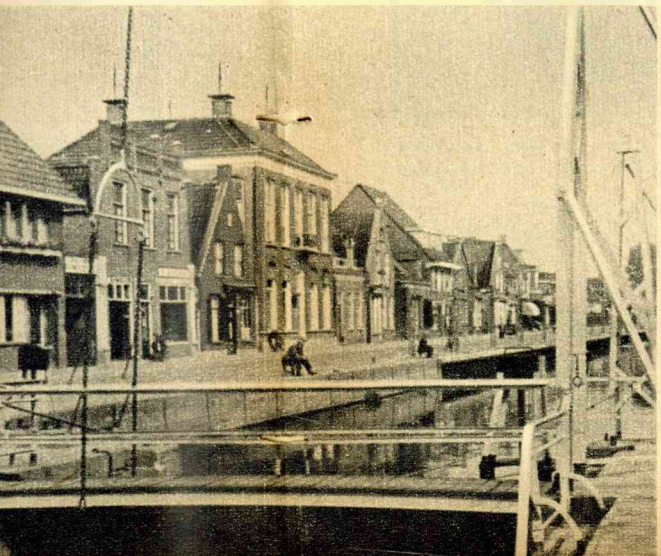
Zoo zijn er dus verschillende redenen om lintbebouwing tegen te gaan en jarenlang zijn de deskundigen het er reeds over eens, dat hier een eind aan moet komen en dat de wegen een vrij uitzicht dienen te geven over de mooie plekjes van ons land.

R. B.

Zoo zag Geertruidenberg er uit in 1593. Men ziet dat de huizen één lange straat vormen.

Hieronder Geertruidenberg in onze dagen. De kerk en de ruime straat zijn er nog steeds.

GERT JAN'S KRITIEKE JAAR....

Vervolgroman door Elisabeth van Noordt

KORTE INHOUD VAN HET VOORAFGAANDE: Gert Jan van den Bergh, de jonge, wilskrachtige boer, wiens vader overleed, heeft de leiding op zich genomen van de Overijsselse boerderij de Wilgenhoeve, welke hij van hypotheek tracht vrij te krijgen. Hij leeft en werkt daar met zijn moeder, zijn zuster Tine en zijn broer Niek. Deze laatste vertelt hem, dat zijn vroeger speelgenootje Thea, de dochter van den overleden burgemeester, die nu een deftige dame is geworden, met haar tante op de naburige huize de Rulsthoef is teruggekomen voor een zomerverblijf. Al spoedig ontmoet hij haar en zij voeren een kort gesprek, dat maar half in den smaak valt van den jongen boer, die ook nog met veeziekte te kampen krijgt. Later hindert Thea hem, omdat zij hoemen laat kappen voor den aanleg van een tennisbaan. Toch leven er in zijn hart ook mildere gevoelens voor zijn vroeger speelkameraadje, dat hij thans bij het graf van haar vader ontmoet en waarmee hij weerom spreekt. Den volgenden dag gaat hij de veeziekte aangeven. Op den weg stuift hem een auto voorbij, waarin Thea zit. De auto rijdt verderop door de brugleuning te water! Gert Jan redt haar en haar metgezel. De knecht Joost, die altijd dronken is, fietste vóór den auto en veroorzaakte 't ongeval. Gert Jan gaat den knecht in diens huisje de les lezen, maar Joost zegt, dat Gert Jan's vader hem op 't verkeerde pad bracht.

Maar nog voor Gert Jan de kruk heeft omgedraaid, grijpt Joost hem vast en nu worstelen de beide mannen een oogenblik zwijgend om de overmacht. Het duurt maar een paar seconden — het goocfende, krachtige lichaam van den jongeren man heeft geen moeite, den oude opzij te schuiven als was hij een kind. Maar Joost is slimmer dan hij. Hij bukt zich plotseling en schuift den grendel op de deur en dan staat hij er voor, hijgend en met roodbloopen oogen, maar met een vreemde waardigheid, die hij nooit eerder heeft vertoond.

„Toch zal je luisteren,” zegt hij triomfantelijk en Gert Jan staat daar, een weinig ontzet, ondanks zichzelf, en gepijnigd door wat hij weet dat waarheid is. En hij luistert naar de woorden van zijn knecht, die plotseling op een onverklaarbare manier de meerdere lijkt.

toen de verleiding kwam, was ik te zwak om weerstand te bieden. Zou ik het gedaan, al die jaren, en van kwaad tot orger gekomen. En nu zie je, wat er van me geworden is....”

Gert Jan richt zich op. En die trotsche houding, die hem tot een tweede natuur is geworden om zijn innerlijke ontreddering te verbergen, prikkelt den ouden man.

„Ja,” zegt hij, „jij weet daar niet van. Jij kent geen armoede en geen verwaarloozing en geen vrees voor den ouden dag. Jouw bedje is gespreid en de meisjes loopen je na, en er zijn er zelfs die ver boven je stand zijn en je toch wel zouden willen... dat weet het heele dorp....”

„Zwijg,” dondert Gert Jan en komt naar voren met gebalde vuisten, maar de oude gaat tergend voort:

„En daarom moet ik er uit, nietwaar, ik weet te veel, en ik zou kunnen praten tegen dat juffertje, dat er uitziet, of ze van was is gemaakt en zoo uit een winkelraam is weggehoopen.... Maar dat zeg ik je, het zal je niet glad zitten, baas, en als je me d'r uitamijt....”

„Zie je háár daar...?” vraagt Joost, en zijn vuile vinger wijst naar Stine, die nog roerloos bij de tafel steun zoekt en haar doffe oogen angstig en niet-begrijpend van Gert Jan naar haar broer laat dwalen.

„Zie je haar, en weet je hoe zij is? Julie zeggen, dat ze idioot is, en natuurlijk is ze niet heelemaal wijs. Maar ze had anders kunnen zijn, flink en gezond en vroolijk, en ze had man en kinderen kunnen hebben en een welvarend gedoo, als... als ik mijn vader niet net was geweest als de jouwe....”

Hij houdt plotseling op. Gert Jan is op hem toegesprongen en heeft hem bij zijn kraag gepakt. En hij schudt hem heen en weer als was hij een stuk speelgoed in zijn handen en bijt hem toe:

„Droegen wou jij, hè, en probeeren mij bang te maken? Zeker met Vasse gepraat, of een van die andere klets-kousen waar het dorp vol van is? Nu, je kunt je gang gaan en je zult tijd te over hebben om te praten. Want bij mij op de boerderij behoef je je niet meer te vertoonen, al zou ik je met eigen handen de zweep over je rug moeten halen....”

Hij dronk meer dan goed voor hem was, van zijn jeugd af aan was hij een drinkebroer. En Stine kwam idioot op de wereld en twee kinderen stierven jong, toen waren wij alles wat mijn moeder nog had, nadat mijn vader op een nacht niet meer was thuisgekomen, omdat hij een moddersloot voor zijn bed had aangezien en er in gestikt was. Toen mijn moeder stierf was ik achttien jaar en ze liet me beloven, dat ik Stine, die twee jaar ouder was, bij me zou houden en voor haar zou werken. En ik beloofde haar dat, baas, zoo waar als ik hier sta, en ik meende het ook. En, Joost, zei ze, je moet niet drinken, jong, want dat brengt je ongeluk aan, net als je vader, en je bent zoo'n oppassende jongen. Waarachtig, baas, dat zei ze, zoo waar als ik hier voor je sta....”

Hij smijkt den oude neer en die valt als een vod in den hoek. De oude Stine laat opnieuw een van haar zonderlinge kreten hooren en buigt zich over hem heen als was hij een kind. Dan valt de deur achter Gert Jan dicht en hij staat alleen buiten, terwijl de avond over de velden begint te vallen en een vogel, zacht en liefelijk, zijn zachte trillers doet weerklinken in den ouden olm aan den rand van den weg....

Gert Jan, bleek en somber voor zich uitstarend, zwijgt. Maar zijn schouders, zoeven nog fier en ongebogen, schijnen in de laatste minuten een zwaren last te torsen. En de schorre stem gaat voort:

„En ik was van plan, te doen, wat ik haar beloofde: voor Stine te zorgen en geen druppel te drinken. Ik had toch zelf gezien, wat voor ellende de drank bij ons in huis bracht. Een paar jaar lang ging het goed. Stine was wel niet erg bij en ze praatte veel onzin, maar ze kon toch wel wat eten klaarmaken en het huis zoo'n beetje schoonhouden. En de rest deed ik zelf — ik heb nooit tegen een beetje werk opgezien in mijn jonge jaren.

Nu ligt Gert Jan boven in de lange, smalle kamer met den eiken vloer en de lage raampjes, die hij met Niek deelt. Er staan weinig meubelen en de wanden zijn alleen naar gewit, zonder eenige noemenswaardige versiering. Boven Niek's bed hangt een foto van Sarah Leander, die hij eens in een tijdschrift gevonden heeft en uit een soort onverklaarbare jongensdweperij heeft uitgeknipt. Bij Gert

Maar toen, in het voorjaar, ik was net twintig geworden, kwam ik in dienst bij je vader. En van toen af ging het mis. Ik had niet voor niets het bloed van een dronkaard geërfd —

VERVOLG OP BLADZIJDE 7

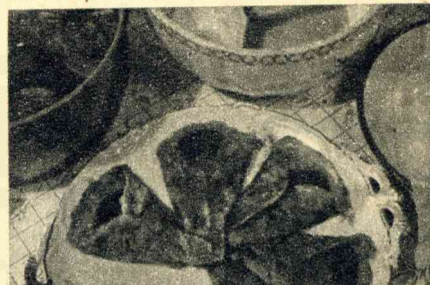

Geen suiker?... Toch een nagerecht

Waren we het tot voor kort allemaal er over eens, dat in een nagerecht een behoorlijke hoeveelheid suiker verwerkt moest worden, nu zullen we toch van dit standpunt moeten terugkomen.

Onze suikerbus zal niet zoo goed gevuld zijn, dat we roekeloos met den inhoud kunnen omspringen. Van den anderen kant zien we het nagerecht niet graag heelemaal van het menu verdwijnen. De eenvoudigste oplossing is daarom de suiker hierin te vervangen. Door tomaten als broodbelegging te gebruiken sparen we jam of stroop over, zoodat we die in plaats van suiker in het nagerecht kunnen verwerken.

Nadat de pannekoekjes gevuld zijn, worden ze waaivormig opgevouwen.

GEVULDE PANNEKOEKJES (4 personen)
125 gram bloem, een afgestreekte theelepel geprepareerd bakpoeder, plm. 1½ dl water, zout, een klein beetje boter.

Voor de stroopsaus: 2½ dl melk, 15 gram custard of 20 gram bloem, een snuifje zout, 2 lepels stroop.

Doe de bloem in een kom, voeg er het bakpoeder en het zout aan toe, giet dan het water langzaam onder roeren er bij. Smelt een klein beetje boter in 'n koekenpan, laat een gedeelte van het beslag dun uitloopen. Bak de pannekoekjes aan beide kanten lichtbruin. Leg in het midden van de koekjes een lepel stroopsaus, vouw ze in drieën en schik ze op een verwarmden schotel.

Bereid de saus als volgt: Breng de melk aan de kook, bind haar met de aangemaakte custard of bloem. Laat haar roerende gaarkoken. Voeg er 'n snuifje zout en 'n paar lepels stroop aan toe.

Toch een tikje wit

Wit is vrijwel van de kaart verdwenen en zelfs in het begin van den oorlog werd het al direct erg moeilijk nog een geschikt lapje wit piqué, organdie, neteldoek of linnen op den kop te tikken. Kraagjes en garnituurtjes kon men dus al spoedig nog slechts

zou menig een nog legio garnituurtjes kunnen prutsen van wit materiaal, dat ze in eigen bezit heeft, doch dat reeds lang vergeten is omdat het toch niet meer gebruikt werd. Onder de ouderen is er immers welhaast niemand, die niet nog een of meer stuks van het vroeger algemeen gedragen witte ondergoed heeft. In

menig geval was dit van dergelijk fijn materiaal, dat het nu uitstekend voor garnering te verwerken valt; de vaak mooie broderie en raglijne opnaaisels betekenen nog een extra-buitenkansje. Naast allerlei kraagjes, jabots en vestjes zagen we zelfs heele blouses uit dergelijk ouderwetsch ondergoed maken.

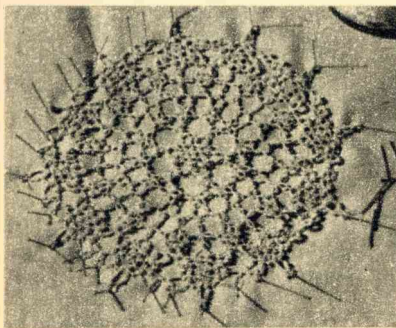
Voor wie zelf niet in het bezit is van dergelijke lingerie, den raad om het eens bij de oudere garde te probeeren. Ook afgedankte babyshortjes, doopjurken en gala-wiegelakentjes kunnen vaak uitkomst brengen.

Practische wenken

Nu we zuinig moeten zijn met zeep en zeepoeder is het aan te raden niet voor ieder kledingstuk een sopje te maken. We sparen het goed op en wassen het daarna na elkaar in een sopje. Denkt u er om, eerst het lichte goed en daarna pas het donkergekleurde te wassen, we voorkomen daardoor, dat het sopje te gauw vuil wordt.

Panoramastudio

Fijne gehaakte kledjes zijn moeilijk te strijken. We spelden ze daarom na de wasbeurt precies op maat op en laten ze op deze wijze drogen of strijken ze droog. We spelden ze steeds met den linkerkant naar boven.

Keesje krijgt een nieuw pakje

Een tweedeelig jongenspakje uit een vest met lange mouwen

Het afgebeelde jongenspakje is bedoeld voor den leeftijd van 1½ tot 2 jaar: het bestaat uit een truitje met lange mouwen en een broekje.

Voor het kraagje, de mouwboordjes en den onderkant van de broekspijpjes hebben we een paar restjes wol nodig, want deze worden gebreid. Op bijgaande schematische tekening van het uit elkaar geknipte vest kunnen we duidelijk zien hoe de verschillende deelen van het pakje uit de panden geknipt zijn. Tegelijkertijd zijn hier alle afmetingen van het patroon op aangegeven, zoodat 't weinig moeite zal kosten om dit patroon op ware grootte te brengen.

Uit elk voorpand van het vest knippen we een klein voorpandje van het truitje, waarbij we er rekening mee houden dat de knoopsgaten van het vest moeten vervallen. In het pakje krijgen we zoodoende middenvoor een naad, doch aan den bovenkant moet er toch een splitje in komen, zoodat deze naad niet erg zichtbaar wordt. We kunnen dan ook tegelijk een paar belegseltjes voor dit splitje aanknippen.

Het rugpandje valt uit het groote rugpand en uit iedere mouw knippen we een klein mouwtje en een broekhelft.

Nu het in elkaar zetten. De voorpanden stikken we aan elkaar, zoodat reeds boven werd gezegd, doch we laten een splitje

van ongeveer 12 cm open. De aangeknippte belegseltjes slaan we naar den binnenkant. Den kraag van 't vest, voor zoover die nog te gebruiken is, naaien we langs den bovenkant van het broekje, bij wijze van boordje.

Foto Panoramastudio. Teek. A. den Hollander

Aan den binnenkant hiervan naaien we een reepje biasband tegen, waardoor een schuifzoom ontstaat. Hierdoor halen we 'n elastiek of bandje, zoodat het broekje gemakkelijk naar beneden kan worden geschoven.

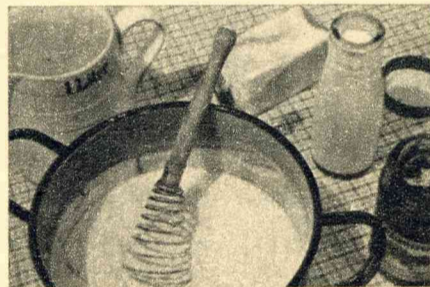
Is de kraag echter niet bruikbaar meer, dan moeten we ook hier een los boordje aanbrennen.

Het kraagje, de mouwboordjes en de broekspijpjes worden dwars gebreid met fijne wol (geheel recht).

Voor het kraagje zetten we 15 steken op en breien hierboven in ribbelpatroon (geheel recht breien) 80 ribbels.

Voor elk mouwboordje zetten we 15 steken op en breien hierboven 36 ribbels; voor elk broekspijpje worden eveneens 15 steken opgezet, doch 64 ribbels gebreid.

Ten slotte naaien we alle boordjes aan het pakje vast.

Na het stijfslaan vermengen we de crème met een fleschje yoghurt en wat jam.

YOGHURT-CRÈME (4 personen)

½ liter taptemelk, 10 gram bloem, een snuifje zout, ¼ liter yoghurt, twee lepels jam.

Breng de taptemelk aan de kook, bind haar met de bloem, die met een beetje achtergehouden taptemelk tot een papje is aangemaakt.

Laat de bloem in plm. 7 minuten gaarkoken. Voeg een snuifje zout toe. Laat de gebonden melk een nacht op een koele plaats staan.

Klop haar den volgenden dag met een garde zoo lang tot de massa schuimig is. Roer de yoghurt en de jam er door. Dien het gerecht in een glazen schaal op.

De vanillesuiker geeft met den chocoladedrank een smakelijke combinatie. Pan-studio

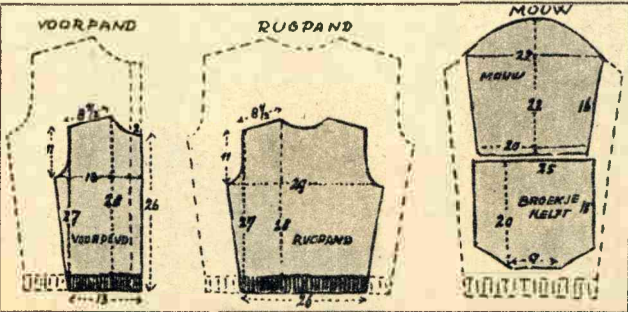
GORTBLOEMPAP (4 personen)

1 liter taptemelk, 80 gram gortbloem, 3 eetlepels cacao-drink, 2 pakjes vanillesuiker, een snuifje zout.

Breng de taptemelk onder roeren aan de kook, bind haar met de gortbloem, die met een beetje achtergehouden koude taptemelk tot een papje is aangemaakt.

Laat de pap ongeveer 5 minuten roerende doorkoken. Voeg er den cacao-drink, de vanillesuiker en het zout aan toe.

Geef de pap naar verkiezing warm of koud.

Jan's bed is de muur geheel kaal, zelfs voetbal-
kijken of foto's uit zijn diensttijd ontbreken
geheel. Alleen hangt er aan het voeteneinde
'n langwerpige boekenkastje, dat hij tijdens zijn
studietijd eens zelf getimmerd heeft. Het bevat
de meeste van zijn boeken, ten minste die,
welke nog toonbare handen hebben. De andere
liggen verspreid in de laden van de oude com-
mode, waarin Niek en hij hun spullen bergen.
Een rommelig allegaartje is het, waarin Verlaine
en Nietzsche tusschen aardrijkskundige op-
gaven en meetkundige vraagstukken liggen
en Multatuli broederlijk verenigd is met
Shakespeare en Flammarijon, naast een land-
bouwkundig tijdschrift en een beschouwing
over crisisverschijnselen en economie. Een won-
derlijke verzameling voor een boereenzoon, die
sinds jaren gedwongen is evengoed de mestvork
te hanteeren als de pen en die heen en weer
geslingerd wordt tusschen zijn weetgierigheid
en zijn plichtsgevoel.

En even wonderlijk ziet het er daarbinnen in
Gert Jan's hoofd uit, terwijl hij ligt te woelen
in het smalle, ongemakkelijke bed en terugdenkt
aan den tijd, toen hij de kweekschool in Zwolle
bezoekt en het ouderlijk huis hem ver en vreemd
leek. Is het daarom, dat hij sindsdien nooit meer
dezelfde is geweest?

Hij wil niet ziek zijn en zich machteloos
voelen, terwijl het werk daarbuiten op hem
wacht. Zelfs Niek's plechtige verzekering, dat
hij 't wel roeien zal met Evert en den nieuwen
knecht Maarten, die Joost is opgevolgd, geeft
hem niet de rust die noodig is voor een spoedig
herstel. En als dokter Fabius aan zijn bed komt
en hem vertelt, dat de roodbonte al weer aardig
op dreef is en zich na de twee andere gevallen
geen nieuwe meer hebben voorgedaan en de
waarschijnlijkheid groot is, dat er ook geen meer
volgen zullen, zelfs dan brengt dat hem niet die
oplichting, die toch het logisch gevolg zou
moeten zijn.

„Luister eens, Van den Bergh,” zegt dokter
Fabius, terwijl hij bij het raam staat en zijn
handschoenen aantrekt, „als je verstandig bent,
zet je nu het heele bedrijf uit je hoofd en denk
je alleen maar aan een spoedig herstel. Rust en
goed voedsel zullen je wel weer gauw op krachten
brengen, en naar ik hoor, ziet dokter Martens
het niet zoo ernstig met je in.”

„Och wat,” zegt Gert Jan en draait zijn rood
hoofd om in het kussen. „De heele boel verloopt
immers, als ik er zelf niet bij ben... Wat kan
nu zoo'n jongen...?”

„Die jongen kan meer dan je denkt,” valt
dokter Fabius scherp in. „Hij heeft een helderen
kop, die broer van je, en evenveel plichtsgevoel
als jij zelf, al is hij dan heel wat jaartjes jonger.
En hij stelt er een eer in, jou zoo goed mogelijk
te vervangen. Je had eens moeten zien, hoe hij
mij hielp toen ik met die koebeesten bezig was.
En wat de hygiëne betreft, nu, als alle boeren
daar zoo op letten, had ik nergens over te
klagen...”

„Er hangt ook zooveel van af...” Gert Jan
glimlacht zijn schaarschen lach, die als met
moeite te voorschijn komt. Is Niek niet de
zwakke plek in zijn overigens zoo sterke wapen-
rusting?

En inderdaad, Niek weet met bijna boven-
menselijke inspanning het lekke schip boven
water te houden. Zijn gezicht is nog smaller, zijn
schouders zijn nog wat meer gebogen geworden
en de vroolijke glans is de laatste weken uit zijn
oogen verdwenen. Maar even zeker vertelt hij
Gert Jan iederen avond, terwijl hij zich uit-
kleedt, hoe de dag verlopen is en nooit komt
er een klacht over zijn lippen.

Een wonderlijk jonk... denkt Gert Jan ver-
teerderd, als hij slapeloos rondwoelt en de rustige
ademhaling in den anderen hoek van het ver-
trek hem vertelt, dat de jongen óp is van ver-
moedheid en slaapt als een blok. Zoo broos als
hij is heeft hij een wil als een oude ijzervreter.

De dag is warm en broeierig geweest en tegen
den namiddag trekt een onweer over het land
en laat een frissche, opgeklaarde wereld achter
zich, waarin het goed is te vertoeven. Nu vallen
de lange schaduwen van den avond door het
venster waarbij Gert Jan ligt, voor het eerst op
den langen ligstoel, dien Tineke en Niek naar
boven hebben gedragen. Die stoel werd jaren
geleden gekocht, toen Niek een zwak kereltje
was en telkens rusten moest als hij een tijdlang
de school had bezocht. Gert Jan hoest nog een
beetje en mag zijn kamer niet verlaten, maar de
koorts is voorbij en binnen 'n paar weken zal hij
wel weer de oude zijn. De dokter vindt het on-
verklaarbaar, dat iemand met zoo'n sterk gestel
zich zoo'n zware koude op den hals heeft ge-
haald, eenvoudig door een onderdompeling in de
rivier op een Julidag, maar Gert Jan, die weet,
dat een langdurig verblijf in een warme gelag-
kamer plus het gebruik van een onbehoorlijk
aantal borrels hem meer dan verhit hadden
gemaakt, vindt het zoo vreemd niet. En dan de
opwinding, dienzelfden dag tijdens die scène
met Joost... Hij schaaft zich nu, als hij er
aan denkt, hoe hij zich heeft laten gaan. Natuur-
lijk was hij toen al overprikkeld en het is maar
goed, dat Joost weg is, die kerel hinderde hem
al lang. En wat hij gezegd heeft over zijn vader—
er is misschien wel veel waars bij, maar waarom
moest hij die oude, ellendige geschiedenis weer
ophalen, waaraan hij zelf herinnerd wordt,
ieder uur, dat hij leeft...?

Heeft hij al niet genoeg wat hem hindert?

Vanmorgen nog, toen Tineke zijn brood boven
kwam brengen en hem vertelde, dat ze bij het
terugkeeren van het melken toch zoo geschrok-
ken was. Er is een hek daar vlakbij, dat op den
smallen zandweg uitkomt, die dwars over zijn
grond naar het terrein van de Hulsthof leidt.
De oude heer van der Hulst en zijn vader had-
den daar nooit een meningsverschil over gehad,
hoewel in vroeger tijden de grond, waarop de
Hulsthof ligt, ook het eigendom van de bewoners
van de Wilgenhoeve was geweest. De Hulsthof
is pas in het begin van deze eeuw gebouwd en de
Wilgenhoeve is reeds een eeuwenoud bezit, denkt
Gert Jan met verklaarbaren trots. Maar toen
Tineke vanmorgen bij dat hek stond en juist
van plan was er door te gaan, hoorde zij opeens
een geluid achter zich en voor zij van haar
schrik en verbazing bekomen was, sprong een
grote schaduw vlak langs haar over het hek. Ze
was zoo geschrokken, dat ze het eerste oogenblik
stokstijf was blijven staan, en toen ze eindelijk
opkeek, zag ze de freule van het Huis in de verte
met haar paard over den weg galopperen
„alsof ze den kolder in den kop had”, zei Tineke
boos.

Dat verhaal heeft Gert Jan opgewonden. Hij
weet wel, dat de kortste weg naar de Hulsthof
over zijn grond loopt, en hij zou er in gewone
gevallen niets op tegen hebben, als dat meisje
daar gebruik van maakte. Maar er is nu een-
maal in haar hooghartig optreden en noncha-
lante houding iets vernederends voor hem, dat
hij niet verdragen kan. Misschien verbeeldt hij
't zich ook maar, en 't is ten slotte ook onzinnig,
dat er ergens in den ondergrond van zijn ge-
dachten een vraag rondspookt, die hem geen
rust laat. Maar hij is te trotsch om daarover met
iemand te spreken en zijn hoofd doet pijn van
het vele denken.

En dan opeens gaat de deur van zijn kamer
open en op den drempel staat een verschijning
die hij in geen weken heeft gezien, en die hij ook
niet wenscht te zien, omdat ze hem boos en
onrustig maakt. Hij laat het boek zakken,
waarin hij bezig is een verhandeling te lezen
over ziektebestrijding bij aardappelen, waarin
hij veel belang stelt, omdat hij vage plannen
heeft aardappelen te poten op dat onvrucht-
bare stuk zandgrond dat dicht bij de boerderij
van Vasse ligt en hem al veel hoofdbrekens
heeft gekost.

„Zoo!” zegt hij tamelijk kortaf. Het klinkt
niet erg vriendelijk en Thea, die lang heeft ge-
weifeld, voor zij den moed vond tot dit bezoek,
aarzelt even, voor zij de kamer binnengaaf.
Maar Tineke, die haar boven gebracht heeft,
staat achter haar, en zij wenscht haar figuur
te redden tegenover dat jonge kind, zij doet dus,
alsof zij niets bemerkt van Gert Jan's weinig
toeschietelijke houding.

„Ik hoorde pas gisteren van dokter Martens
dat je bezoek mocht ontvangen,” zegt ze en
voelt tot haar ergernis, dat ze bloost. „Ik hoop,
dat ik niet ongelegen kom,” voegt ze er bij.
„maar je moeder zei...”

„Neem een stoel,” zegt Gert Jan en probeert
op te staan om er een bij te schuiven. De deken
valt van zijn knieën en ze ziet opeens, dat hij
magerder is geworden en er over het geheel
genomen slecht uitziet. Ze duwt hem letterlijk
terug in zijn stoel en schikt dan de deken over
hem heen, zoo zorgzaam, dat hij er verwonderd
naar kijkt. Haar handen zijn smal en koel, één
keer raken ze de zijne gedurende een kort
oogenblik en dan gaat er een rilling door hem
heen, die hij tevergeefs tracht te onderdrukken.
Thea bemerkt het niet, ze is gaan zitten met die
kalmte zekerheid die hij haar benijdt en waarmee
ze schijnt te kennen te geven, dat hij niet den
minsten indruk op haar maakt. Natuurlijk
wenscht hij dat ook niet, waarom zou hij?

„Mijn neef,” zegt ze, „laat je hartelijk danken
voor je hulp. Hij moest jammer genoeg weer
terug naar Brussel, want hij was maar een paar
dagen hier om zijn moeder op te zoeken en dus
kon hij je niet persoonlijk danken. Zijn wagen is
gelicht, maar hij was erg beschadigd. Hij moest
met den trein teruggaan en het zal waarschijnlijk
niet mogelijk zijn, den auto weer bruikbaar te
maken. Hij zal hem wel voor oud-roest moeten
verkoopen, de arme jongen... En hij had hem
nog geen vier maanden geleden gekocht...”

Ze lacht even met de zorgeloosheid van
iemand voor wien geld maar weinig betekenis
heeft. En Gert Jan, de Overijselsche boer, in
wiens familie altijd maar weinig gereed geld was,
ergert zich aan dien lach, zoals hij zich geërgerd
heeft aan de geld- en goedverspilling van zijn
vader. En tegelijk dringt zich de woede naar
boven om hetgeen Tineke hem dien morgen
verteld heeft over dat paard... Maar Thea
bemerkt daar niets van en gaat vroolijk verder:
„Het was ook zoo'n gekke situatie — we
lagen in 't water voor we het wisten en ik herin-
ner me er niets van, voordat ze ons binnen-
brachten bij de zuivelfabriek, waar een eerste-
hulp post was. Bernard was er feitelijk nog erger
aan toe dan ik. Hij heeft zijn linkerarm leelijk
gekneusd en zijn eene knie was ook nog pijnlijk.
Daar heeft hij mee bekneld gezeten en hij
beyeert, dat hij me onmogelijk kon helpen
en dat ik zonder jouw hulp zeker verdronken
zou zijn. En daarom kom ik je nu bedanken,
weet je...”

„Dat was niet noodig,” weert Gert Jan af en
zijn oogen blijven koud en zien haar niet aan.
terwijl Tineke iets reddert bij het bed en dan
vraagt of Thea een kop koffie wil.

WORDT VERVOLGD

10 nuances

Doozen: f0,90 - f1,20
Aanvulzakje f0,40
Overal verkrijgbaar

Andrélon
POEDER

Zoo langzamerhand
weet U alles van mijn per-
soon af. Laat ik U daarom eens
wat van m'n familie vertellen.
Allereerst Opa. Hij is dol op
pannekoeken, die ik voor hem
bak. Laatst heb ik hem
verteld, dat die zoo
extra lekker wor-
den, omdat ik
PANKO ge-
bruik!

PANKO
PEJA PRODUCT

124 X

Castella Tandpasta is
super-zuinig. Een tube
is genoeg voor 124 maal
tanden poetsen! Een pro-
duct van DOBBELMAN!

Castella
schuimende TANDPASTA

1
Rantsoen
ZWITSAL

KENNISGEVING

Zwitsal, de ongeëvenaarde
balsem voor de zuigelingen-
verzorging, wordt thans ge-
distribueerd. Wendt U voor
het verkrijgen van nadere
inlichtingen tot Uw Apothe-
ker of Drogist of tot de

ZWITSAL FABRIEKEN
APELDOORN

Zwitsal

NA DEZEN TIJD KOMT ONZE TIJD!

WANT NA DEN OORLOG KUNNEN
WIJ WEER ONBEPERKT LEVEREN

Kienzle

SINDS GENERATIES
DOOR STIJL EN KWALITEIT WERELDBEROEMD

2C MW

BLAKENDE GEZONDHEID
CALCIUM „10” het onmis-
bare smaakloze kalk-krachtvoedsel.
In tablet- en poedervorm 50 ct. p. doos

OPBOUW CALCIUM PEPERMUNT
is 'n lekkere versnapering 10 ct. p. rol
Bij apothekers en erkende dragisten - zonder bon

PEPPERMINT AND PHARM. WORKS
F. J. VAN TIENEN VLAARDINGEN

LYRA
ORLOWen
LYRATO

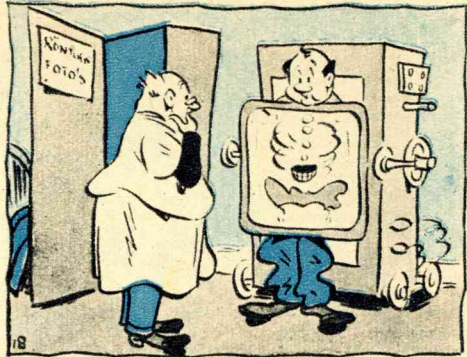
Schele
Hoofdpijn

Neem 'n AKKERTJE
De Nederlandsche Pijnstiller

„Hij kreeg een lekken band!”

„Ja, daar kan ik niets aan doen, maar ik kan u wel een goeden tandarts aanbevelen!”

DE GOEDE RAAD

Jonge componist: „Ik zou zoo graag iets grootsoch willen maken, iets wat voorheen nog niet bestond.”

De vriend: „Zet het adresboek van Amsterdam eens op muziek.”

PHILOSOFIE

Zoo'n bureau voor gevonden voorwerpen is toch een eigenaardig instituut. Wat je vindt, moet je afgeven, en wat je verloren hebt, krijg je nooit terug.”

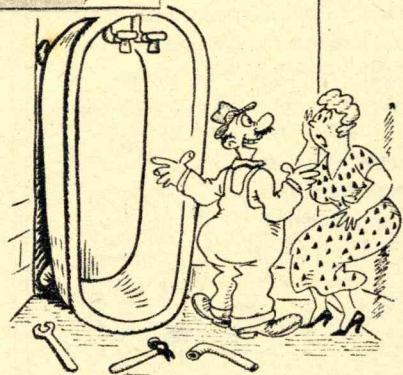
NIET VLEIEND

Hikkenbak speelt viool. Zijn dochter doet het venster dicht.

„Waarom sluit je het venster als ik viool speel?” vraagt de vader in zijn wijk geschoten.

„Daarbuiten gaat iemand met een hoed rond, vader,” antwoordt het meisje.

„De badkamer was te klein, dame, daarom heb ik er maar een douchecel van gemaakt!”

WAARDEBEPALING

Moeder: „Hoeveel kost dat muziekstukje?”

Winkelier: „Twee-vijftig, mevrouw.”

„O, neen, dan is het niet voor mijn dochter geschikt. Het laatste muziekstuk kostte drie gulden en ze mag nu al iets moeilijkers hebben, heeft haar leeraar gezegd.”

DE VERRASSING

En heb je met je verjaardag nog verrassingen gekregen?”

„O ja. Ik kreeg van Pietersen een hoek, dat ik een jaar geleden aan Jansen heb uitgeleend.”

KLEIN BEGONNEN

„Ik maak je mijn compliment over de inrichting van je woning.”

„Ja, mooi hè? En toch ben ik maar heel klein begonnen. Ik had aanvankelijk niets anders dan een breekijzer en een koevoet.”

BIJ DEN DOKTER

En lijdt u soms aan hevigen dorst?”

„Neen, dokter, zoover laat ik het nooit komen.”

UIT EEN PROEFWERK

„...het weer was zoo mistig en slecht, dat zelfs de vogels te voet gingen.”

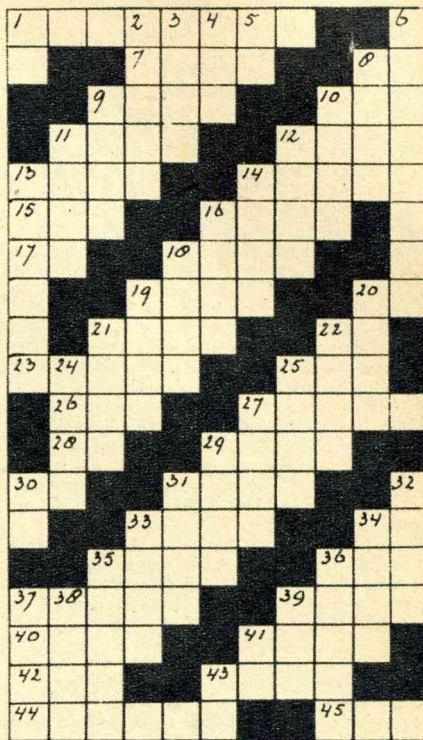
KRUISWOORDPUZZLE

HORIZONTAAL:

- 1 naar
- 7 hemellichaam
- 8 bevestiging
- 9 verhevenheid
- 10 zeef
- 11 naakte
- 12 advies
- 13 effen
- 14 soort
- 15 lichaamsdeel
- 16 huisdier
- 17 voormiddag
- 18 een enkele maal
- 19 vogel
- 20 voegwoord
- 21 graansoort
- 22 getij
- 23 gereedschap
- 25 lidwoord
- 26 stuk hout
- 27 gang
- 28 spil
- 29 veelkleurig
- 30 niet deelbaar door 2
- 31 gedicht
- 33 herkauwer
- 34 bevel
- 35 deel van een bloem
- 36 waarschuwer
- 37 beleefdheid
- 39 stil
- 40 schaapkameel
- 41 karakter
- 42 vaarwel
- 43 delfstof
- 44 handel
- 45 metaal

VERTICAAL:

- 1 maat
- 2 soort larve
- 3 enge
- 4 tijdsindefeeling
- 5 voorzetsel
- 6 voortbewegen
- 8 tijdsdeel
- 9 verpakking
- 10 kleedingstuk
- 11 val
- 12 tocht
- 13 plek
- 14 herkauwer
- 16 plaats in Zeeland
- 18 teeken
- 19 makker
- 20 rivier in Spanje
- 21 rivier
- 22 verharde huid

24 voornemen	34 ruilmiddel
25 lichaamsbeweging	35 vertrek
27 voedsel	36 breuk
29 boom	37 geestdrijf
30 voegwoord	38 echtgenoot
31 vlakke	39 huisdier
32 weerklink	41 voortuig
33 koningin der goden	43 landbouwwerktuig

OPLOSSING VORIG NUMMER

Ar, ranonkel, mat, sepi, e, stom, les, gg, tel, g, n, ore, el, pad, boor, r, armee, met, December, dr, Abo, aan, Leo, m, na, t, te, s, diletant, a, tt, e, lt, m, lei, bed, era, lantaren, os, i, eeren, rek, al, non, dame, nat, n, b, ter, trog, Leo, ra, Ier, moede, d, en, parterre.

Druppeltjes wijsheid

Menig man meent dat iedere vrouw anders is, maar de meeste vrouwen hopen niet dat alle mannen hetzelfde zijn.

Sluit een vrouw op in een museum en zij hangt de schilderijen die daar zijn anders op dan zij hingen.

Maar, Jan, dat is ons kind niet! Je hebt een verkeerd kindswagen genomen.”

„St, vrouw! Deze kindswagen is veel mooier.”

Hij (vol bewondering voor een jonge dame): „Dat is een mooi gezichtje.”

Zij: „Maar in dit seizoen draagt men toch heel iets anders.”

Dichter: „Het huwelijk is de haven van het geluk, waarbij twee levensschepjes te zamen zijn gekomen.”

Echtgenoot: „Hum! Mijn scheepje is dan zeker met een oorlogsschip in aanraking gekomen.”

„Hij was aan 't jongleeren, dokter, en toen ging plotseling het licht uit.”

Teekeningen: Fr. Piët, Bergström-Delke

VOOR DE JEUGD

